

AMNESTY INTERNATIONAL

TLAČOVÁ SPRÁVA

1. 7. 2021

Opatrovateľky v Rakúsku žiadajú svoje práva. Sú medzi nimi aj ženy zo Slovenska.

Podľa zistení Amnesty International sa neisté pracovné podmienky opatrovateliek pre pandémiu COVID-19 ďalej zhoršovali.

Nový výskum Amnesty International odhalil vykorisťovanie opatrovateliek, ktoré dochádzajú za prácou do Rakúska. Zistenia zahŕňajú šokujúco nízke mzdy, diskrimináciu či nadmerne dlhý pracovný čas, ktorý vedie niektoré opatrovatelky na pokraj kolapsu. Drvivá väčšina ľudí, ktorí pracujú v domácej starostlivosti o starších ľudí, sú ženy zo strednej a východnej Európy a často sa ocitajú v prieniku rôznych foriem diskriminácie a zneužívania. Opatrovateľky sa zdôverili Amnesty International, že neférové mzdy, nedostatočné prestávky a chýbajúca náhrada príjmu počas práceneschopnosti boli ich dennou realitou už v minulosti, avšak s nástupom pandémie sa ich pracovné podmienky stali neznesiteľné.

„Práca v domácej starostlivosti je emocionálne a fyzicky vyčerpávajúca aj v tých najlepších časoch. Počas pandémie však množstvo opatrovateliek, ktoré dochádzajú do Rakúska z iných krajín, pracovalo v nadmerne dlhých denných službách a pracovných zmenách často v rozmedzí mesiacov. Čo je horšie, túto nevyhnutnú prácu vykonávajú za platy nižšie ako zákonom stanovená minimálna mzda v Rakúsku,“ povedala Kristína Országhová, výskumníčka Amnesty International Slovensko.

„Opatrovateľky, ktoré za prácou dochádzajú z iných krajín, sú v súčasnosti podhodnotené a nedostatočne chránené. Vyzývame preto rakúske štátne orgány, aby si plnili svoje ľudskoprávne záväzky a zaručili spravodlivé a bezpečné pracovné podmienky pre všetky opatrovatelky v domácej starostlivosti, s dôrazom na rovnocennú ochranu práv zahraničných pracovníčok,“ povedal Rado Sloboda, riaditeľ Amnesty International Slovensko.

Rakúska populácia postupne starne – do roku 2040 bude viac ako štvrtina obyvateľstva vo veku nad 65 rokov – čo sa premieta aj do stúpajúceho dopytu po opatrovatelstve. Popri ľuďoch zamestnaných v domovoch sociálnych služieb,

zdravotníckych zariadeniach a ľuďoch vykonávajúcich neformálnu rodinnú a zdravotnú starostlivosť, v Rakúsku poskytuje domácu starostlivosť starším ľuďom ďalších približne 60-tisíc ľudí. Až 92 percent z nich predstavujú ženy a 98 percent z nich je zo zahraničia, najmä zo Slovenska a Rumunska.

Životne dôležitá úloha opatrovateliek, ktoré pracujú v rakúskych domácnostiach, je nedocenená ekonomicky, spoločensky i politicky. V Rakúsku ženy všeobecne dostávajú mzdy o skoro 20 percent nižšie ako muži. Pracujúci zo zahraničia zarábajú približne o 25 percent menej ako ľudia s rakúskym občianstvom. Práca cudziniiek je ohodnotená až o 26,8 percenta horšie ako práca rakúskych občianok. Cudzinky, ktoré sa starajú o starších ľudí, často dostávajú platy nižšie ako minimálna mzda. Napríklad slovenské opatrovatelky v Rakúsku zarábajú priemerne 10 080 eur za rok, zatiaľ čo minimálna mzda za opatrovateľskú prácu je v Rakúsku stanovená na 17 484 eur ročne. Spravodlivé odmeňovanie opatrovateliek a opatrovateľov je pritom problémom v celej Európe. Minulý týždeň nemecký Federálny pracovný súd vyniesol zásadné rozhodnutie, podľa ktorého opatrovatelkám, ktoré pracujú v nemeckých domácnostiach – v mnohých prípadoch ide práve o ženy zo strednej a východnej Európy – prináleží minimálna mzda. V Spojenom kráľovstve 58 percent opatrovateliek a opatrovateľov dostáva za svoju prácu platy nižšie ako minimálna mzda.

Opatrovateľská práca v rakúskych domácnostiach spravidla pozostáva z dvojtýždňových až štvortýždňových zmien, po ktorých sa mnohé pracovníčky vracajú do svojej domovskej krajiny. Obmedzenia cezhraničného pohybu počas pandémie COVID-19 obzvlášť negatívne zasiahli práve tieto opatrovatelky, mnohé z nich museli akceptovať predĺženie svojej pracovnej zmeny o ďalšie týždne. Protiepidemické opatrenia zároveň striktno obmedzili návštevy rodinných príslušníkov a príslušníčok či ďalších blízkych u ľudí, ktorých zdravotný stav si vyžaduje starostlivosť, následkom čoho mnohé opatrovatelky museli často celé týždne pracovať v extrémne dlhých denných službách a zostávať v pohotovosti 24 hodín denne. Väčšina opatrovateliek, ktoré pracujú v domácnostiach, nie je chránená pred predlžovaním pracovného času, keďže sú samostatne zárobkovo činnými osobami. Mnohé z nich zažívajú stres a syndróm vyhorenia.

Opatrovateľka zo Slovenska „Sofia“ vysvetľuje: „*Keďže táto práca je veľmi vyčerpávajúca a únavná, požiadala som o zvýšenie platu. Obrátila som sa na agentúru, ktorá kontaktovala môjho klienta a jeho rodinu. Keď jeho manželka zistila, že som si vypýtala viac peňazí, rovno mi povedala, že môžem opustiť ich domácnosť. Vraj vonku*

čaká veľa dobrých žien, ktoré by túto prácu rady robili. Bolo to v zime a ja som skončila na ulici. V naozaj chladnom počasí som čakala dve a pol hodiny na svojho priateľa, ktorý ma prišiel vyzdvihnúť. O dva dni neskôr, keď už som bola doma na Slovensku, agentúra zisťovala, či som pricestovala v poriadku, a oznámili mi, že prišli o klienta. Asi to malo byť ospravedlnenie. Je to ťažké a ponižujúce. A asi najhoršie je, že si na to človek zvykne.“

Rakúska vláda síce zaviedla v súvislosti s pandémiou niekoľko podporných mechanizmov pre opatrovatelky v domácnostiach, avšak nie všetky boli dostupné pre zahraničné pracovníčky, nakoľko mnohé z nich nespĺňali napríklad kritérium, že musia vlastniť bežný účet v rakúskej banke.

K opatrovatelkám sa pristupuje ako k samostatne zárobkovo činným osobám. V skutočnosti však majú veľmi málo autonómie na vyjednávanie výšky platu a pracovného rozvrhu, pretože na jednej strane pracujú pod dohľadom starších ľudí, o ktorých sa starajú, respektíve ich rodín, na druhej strane agentúry na sprostredkovanie práce často zohrávajú kľúčovú úlohu v rozhodovaní o ich pracovných úlohách i výške ohodnotenia. Samotné pracovníčky tak často nedostanú žiadnu príležitosť vydiskutovať si prijateľnejšie podmienky.

Situáciu opatrovateliek ďalej komplikuje skutočnosť, že iba opatrovatelky v zamestnaneckom pomere majú nárok na garanciu minimálnej mzdy, obmedzenú dĺžku pracovného času či prístup k náhrade príjmu počas práceneschopnosti. Pre 98 percent opatrovateliek v rakúskych domácnostiach, ktoré sú zmluvne v pozícii samostatne zárobkovo činnnej osoby, nik tieto ľudské práva negarantuje.

Opatrovateľka Katarína zo Slovenska vysvetľuje, čo sa stalo, keď povedala svojmu klientovi, že je vyčerpaná: *„Raz okolo tretej ráno, keď som každú polhodinu vstávala kontrolovať klienta, lebo nebol spokojný s prikrývkou, vankúšom, nohami, som mu povedala: ‚Som vyčerpaná, musím sa tiež trochu vyspať, pretože o šiestej musím vstávať a podať vám lieky.‘ Na to mi povedal: ‚OK, ale vy ste 24-hodinová opatrovatelka v domácnosti. Neplatím vás na to, aby ste tu spali.‘ To ma zaboľelo. Nie som robot. Som len človek. Prvé tri dni na tomto mieste som plakala, ale človek to musí vydržať.“*

Komplexná situácia opatrovateliek v Rakúsku je krutým príkladom toho, ako neistá práca disproporčne zasahuje práve ženy, ktoré prichádzajú za prácou zo zahraničia. V

celej Európe platí, že ženy, mladí ľudia, cudzinci a ľudia z etnických a náboženských menšín si pravdepodobnejšie než iní dokážu zohnať len prácu na čiastočný úväzok, krátkodobú prácu či prácu na základe zmlúv, v ktorých chýbajú zábezpeky, ako primerane platená práceneschopnosť, materská či rodičovská dovolenka, platené štátne sviatky a ďalšie.

„Stále viac ľudí v Európe pracuje v neistých podmienkach, a to platí aj pre sektor starostlivosti. Každý človek má právo na bezpečnosť v práci a spravodlivú odmenu. Stojíme solidárne za ženami, ktoré dochádzajú do zahraničia za prácou ako opatrovatelky v domácnostiach. Vyzývame rakúske štátne orgány, aby rozšírili záruku minimálnej mzdy a ochranu pred predlžovaním pracovného času aj na tieto opatrovatelky. Zároveň ich vyzývame, aby posilnili kontroly inšpekcie práce a poskytovali poradenské služby i odškodnenie za diskrimináciu a zneužívanie v práci,“ povedal Rado Sloboda, riaditeľ Amnesty International Slovensko.

Pre viac informácií, alebo v prípade záujmu o rozhovor, kontaktujte prosím:

Rado Sloboda, riaditeľ AISK

rado.sloboda@amnesty.sk, 0948 253 129